

ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ
(29-30 Σεπτεμβρίου 1938)

(Η πλήρης αποτυχία της «πολιτικής του κατευνασμού»)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η Συνδιάσκεψη και τελικά η Συμφωνία του Μονάχου (29-30 Σεπτεμβρίου 1938), μεταξύ της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας αφ' ενός και της Ιταλίας και της Γερμανίας αφ' ετέρου, η οποία προέβλεπε την εκκένωση της Σουδητίας (Δυτικής Τσεχοσλοβακίας) από τον Τσεχοσλοβακικό πληθυσμό της, δεδομένου ότι στην περιοχή αυτή υπήρχαν 3.000.000 πολίτες γερμανικής καταγωγής και την κατάληψή του από γερμανικά στρατεύματα, έχει καταγραφεί στην Παγκόσμια Διπλωματική Ιστορία ως το κύκνειο άσμα και η πλήρης αποτυχία της «πολιτικής του κατευνασμού» την οποία προσπάθησαν να εφαρμόσουν οι δυτικοί σύμμαχοι για να παρεμποδίσουν τη διαφαινόμενη πρόθεση της ναζιστικής Γερμανίας υπό τον Hitler, να εισβάλλει και να καταλάβει την Τσεχοσλοβακία.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ: Μετά την επιτυχή ενσωμάτωση της Αυστρίας στη Γερμανία, τον Μάρτιο του 1938, ο Αδόλφος Hitler έστρεψε την αδηφάγο προσοχή του προς την Τσεχοσλοβακία, στο Δυτικό μέρος της οποίας και συγκεκριμένα στην Σουδητία, κατοικούσαν 3.000.000 περίπου πολίτες γερμανικής καταγωγής, και γι' αυτό σχεδίαζε με τους στρατηγούς του, από τον Μάιο του 1938, την κατάληψή της. Η Τσεχοσλοβακία είχε, ήδη, συνάψει συμμαχία με τη Γαλλία, από την οποία ανέμενε στρατιωτική βοήθεια, όπως επίσης και με τη Σοβιετική Ένωση, η οποία είχε δηλώσει ότι θα έσπευδε σε βοήθεια της Τσεχοσλοβακίας εφόσον η Γαλλία και μετέπειτα η Μεγάλη Βρετανία θα έπρατταν το ίδιο. Επειδή η γερμανική απαίτηση εκφραζόταν δημόσια και άρχισε να διαγράφεται ενδεχόμενο πολέμου και αντιπαράθεσης με τη Γερμανία κάτι για το οποίο τόσο η Μεγάλη Βρετανία όσο και η Γαλλία δεν αισθανόντουσαν έτοιμες και, κατά συνέπεια, ήθελαν να αποφύγουν με κάθε τρόπο ο Άγγλος Πρωθυπουργός Neville Chamberlain, μετά από προσυνεννόηση με τον Hitler, συνεργάστηκε με το Γάλλο ομόλογό του Edouard Daladier και προετοίμασαν κοινή πρόταση που όριζε ότι οι περιοχές με πληθυσμό πάνω από 50% Σουδητών γερμανικής καταγωγής θα επιστρέφονταν στη Γερμανία.

Η Κυβέρνηση της Τσεχοσλοβακίας αμέτοχη, μέχρι στιγμής, στην όλη διαδικασία απέρριψε, αρχικά, την πρόταση αλλά υποχρεώθηκε, τελικά, να τη δεχθεί βεβαιασμένα στις 21 Σεπτεμβρίου 1938.

Ακολούθησε επίσκεψη του Chamberlain στη Γερμανία, στις 22 Σεπτεμβρίου, για να συναντήσει τον Hitler και να πληροφορηθεί, με κατάπληξη, ότι αυτός είχε αυξήσει τις απαιτήσεις του ζητώντας να καταλάβει τη Σουδητία η οποία θα έπρεπε να εκκενωθεί την 1^η Οκτωβρίου από τους Τσεχοσλοβάκους, κάτι το οποίο απορρίφθηκε τόσο από την Τσεχοσλοβακική Κυβέρνηση, όσο και από την βρετανική και γαλλική. Γι' αυτό και οι Γάλλοι κήρυξαν μερική επιστράτευση ενώ οι Τσεχοσλοβάκοι γενική, ενώ στις 27 του μήνα κηρύχθηκε καθεστώς έκτακτης ανάγκης στη Βρετανία.

Σε μια τελευταία προσπάθεια αποφυγής του πολέμου ο Chamberlain πρότεινε την άμεση σύγκληση τετραμελούς συνδιάσκεψης για τον διακανονισμό της διαφοράς. Ο Hitler συμφώνησε κι έτσι στις 29 Σεπτεμβρίου 1938 συναντήθηκαν στο Μόναχο ο Chamberlain, ο Daladier, ο Hitler και ο Mussolini, όπου ο Mussolini πρότεινε ένα γραπτό σχέδιο που έγινε δεκτό τα ξημερώματα της 30^{ης} Σεπτεμβρίου και έγινε γνωστό ως η Συμφωνία του Μονάχου. (Πολύ αργότερα θα αποκαλυπτόταν ότι το θεωρούμενο ως ιταλικό σχέδιο είχε προετοιμαστεί στο γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών).

Σύμφωνα με το σχέδιο ο γερμανικός στρατός θα ολοκλήρωνε την κατάληψη της Σουδητίας ως τις 10 Οκτωβρίου και μια διεθνής επιτροπή θα αποφάσιζε για το μέλλον των άλλων αμφισβητούμενων περιοχών. Πριν την αναχώρησή του ο Chamberlain υπέγραψε με τον Hitler μία συμφωνία όπου διακήρυσσαν την αμοιβαία επιθυμία τους να επιλύσουν τις διαφορές τους μέσω διαβουλεύσεων προς εξασφάλιση της ειρήνης. Γι' αυτό τόσο ο Chamberlain όσο και ο Daladier επέστρεψαν θριαμβευτικά στις χώρες τους καθησυχάζοντας

τα πλήθη ότι η απειλή του πολέμου είχε περάσει, ενώ ο πρώτος διακήρυξε δημόσια ότι είχε επιτύχει «έντιμη ειρήνη». Για να διαψευστεί τον επόμενο χρόνο όταν ο Hitler προσάρτησε το υπόλοιπο τμήμα της Τσεχοσλοβακίας τον Μάρτιο 1939 και στη συνέχεια εισέβαλε στην Πολωνία τον Σεπτέμβριο 1939 επισπεύδοντας έτσι την έκρηξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Γι' αυτό και η Συμφωνία του Μονάχου έγινε αντικείμενο γενικής κατακραυγής λόγω της αναποτελεσματικότητάς της να κατευνάσει τα επιθετικά ολοκληρωτικά κράτη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ: Πολιτική κατευνασμού (appeasement – αγγλ., apaisement – γαλ.). Διπλωματική ή στρατηγική ανοχής ή παροχής παραχωρήσεων προς μία επιθετική ή επεκτατική ή αναθεωρητική δύναμη με στόχο την αποφυγή μιας ευρύτερης σύγκρουσης ή πολεμικής εμπλοκής και τη διατήρηση της ειρήνης.

Στη δεκαετία του 1930 η Βρετανική Κυβέρνηση ακολούθησε πολιτική κατευνασμού απέναντι στη ναζιστική Γερμανία γιατί αποσκοπούσε στην αποφυγή ενός νέου καταστροφικού πολέμου στην Ευρώπη, μετά τη φρίκη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μέσω της ικανοποίησης των αξιώσεων του Hitler από τους δυτικούς ηγέτες. Η πολιτική αυτή υποτίμησε πλήρως τις πραγματικές απειριόριστες επεκτατικές φιλοδοξίες του Hitler σε εφαρμογή της πολιτικής θεωρίας του «ζωτικού χώρου» (Lebensraum) που εξέφραζε ο θεωρητικός πατέρας του όρου Karl Haushofer. Αντί να χαλιναγωγήσει την επιθετικότητα του Hitler τον ενθάρρυνε, με αυτή την ανοχή, να προχωρήσει σε νέες κατακτήσεις με αποτέλεσμα να ακολουθήσει, τελικά, η εισβολή στην Πολωνία και η έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Στη σημερινή πραγματικότητα ο όρος «κατευνασμός» στη διπλωματική ορολογία θεωρείται ως υποτιμητικός όρος για να περιγράψει την επιβλαβή υποχωρητικότητα απέναντι σε επιθετικούς, αυταρχικούς ηγέτες ή κράτη εισβολείς γιατί θεωρείται ότι κάθε νέα ανοχή ή παραχώρηση αυξάνει την επιθετικότητά τους. Γιατί, για να θυμηθούμε τον μεγάλο Βρετανό συγγραφέα Lewis Carroll, μέσα από το βιβλίο του “Through the looking glass” – “Μέσα από τον καθρέφτη”): “The question is, said Humpty Dumpty, "which is to be Master — that's all"....

Γιάννης Ευαγ. Λάκατζης

Διπλωματικός, Καθηγητής (h.c.) Πανεπιστημίου

Διοίκησης και Οικονομίας Αγ. Πετρούπολης